

**BKKs UTLÅTANDE OM CE-MÄRKNING ENLIGT MASKINDIREKTIVET
OCH ARBETARSKYDDSSTYRELSENS FÖRESKRIFTER OM MASKINER OCH
VISSA ANDRA TEKNISKA ANORDNINGAR M M, AFS 1994:48**
(december 1998)

Bakgrund och offentlighetsrättsliga aspekter

Reglerna ålägger tillverkare respektive importör inom EES-området att CE-märka maskiner och produkter. I normalfallet är maskiner och produkter som används vid byggnation således CE-märkta redan vid leveransen till byggsplatsen.

Arbetskyddsstyrelsen, som är tillsynsmyndighet för maskindirektivets tillämpning i Sverige, har gjort bedömningen att maskindirektivet är tillämpligt inte bara på enskilda maskiner utan också på sammansatta maskiner i byggnadsverk, d v s grupper av maskiner som för ett gemensamt syfte arrangeras och styrs så att de fungerar som en enhet. Även om var och en av tillverkarna av de maskiner m m som ingår i ett ventilationssystem har uppfyllt sina skyldigheter enligt maskinföreskrifterna måste någon ta ansvar även för helheten. Enbart det förhållandet att maskiner binds samman av kanaler och/eller elektriska ledningar behöver dock inte alltid betyda att hela installationen skall betraktas som en sammansatt maskin. Vidare undantas enklare installationer under vissa förutsättningar från kravet på total CE-märkning.

BKK har med anledning av ovanstående haft att ta ställning, dels till frågan om vilken part i entreprenadavtal som skall svara för CE-märkning m m av sammansatta maskiner, dels till frågan hur brister härvidlag skall beaktas vid entreprenadbesiktning.

På särskild förfrågan har Arbetskyddsstyrelsen i utlåtande 1998-10-23 lämnat vissa klarlägganden samt hänvisat till utdrag ur en kommande vägledning för CE-märkning av vissa ventilationssystem, d v s fläktar, motordrivna spjäll o d som byggts samman till en installation som styrs så att den fungerar som en enhet. Av intresse i sammanhanget är följande uttalanden under rubriken "Vem skall göra CE-märkningen?"

"CE-märkning av en platsbyggd maskin skall normalt göras av den som har övergripande kontroll över konstruktion och tillverkning samt även i övrigt har förutsättningar att ta ansvar för helheten med hänsyn till vad som föreskrivs. Denne anses då vara tillverkare. Innebörden av att "ha kontroll över konstruktion och tillverkning" kan beskrivas med följande exempel:

- Ett företag, som tillverkar ett ventilationssystem enligt detaljerat konstruktionsunderlag och inte råder över valet av komponenter och hur de skall kopplas ihop, kan knappast anses vara tillverkare i föreskrifternas mening.
- Ett företag, som tillverkar ett ventilationssystem enligt någon form av specifikation men som råder över valet av komponenter och hur de skall kopplas ihop, måste anses vara tillverkare i föreskrifternas mening."

Arbetskyddsstyrelsen har vidare bl a anfört:

- När det gäller olika typer av entreprenader, t ex vid bygg- och anläggningsarbete, är det inte möjligt att generellt utpeka någon viss aktör som "tillverkare". Det är därför viktigt att parterna i förväg avtalar om vem som skall ta på sig ansvaret som tillverkare och dokumenterar att denne skall svara för CE-märkningen med utgångspunkt från vad som anförts ovan.

Arbetskyddsstyrelsen har å andra sidan med skärpa framhållit att arbetsmiljölagstiftningen inte är dispositiv, varmed får förstås att det offentligrättsliga ansvaret inte kan övervältras. Arbetskyddsstyrelsens ståndpunkt får därför anses vara att, för de fall flera tänkbara tillverkare finns, det är lämpligt att genom avtal fastlägga vem av dessa som skall ta övergripande ansvar för en sammansatt anläggning. Den som tar ansvar som "tillverkare" skall då också faktiskt ha övergripande kontroll över hur den sammansatta maskinen är konstruerad och tillverkad.

Den, som är offentligrättsligt ansvarig enligt vad som sagts ovan, kan i och för sig på civilrättslig grund uppdra åt någon, som inte har övergripande kontroll över konstruktion och tillverkning, att utföra konkreta åtgärder som ankommer på tillverkaren. Om så sker, innebär detta ingen förändring av det offentligrättsliga ansvaret men det ger upphov till en civilrättslig förpliktelse parterna emellan. Lämpligtvis bör entreprenadavtalsparterna i sådant fall träffa överenskommelse om tillhandahållande av underlaget för överensstämmelseförsäkringen.

Mot bakgrund av det anförda gör BKK följande uttalande såvitt gäller entreprenadavtal enligt AB 92 och ABT 94.

Ansvar

1. Oavsett entreprenadform bör parterna träffa överenskommelse om vilken part som skall svara för CE-märkning och övriga åtgärder enligt Arbetskyddsstyrelsens föreskrift AFS 1994:48.

För det fall överenskommelse saknas gäller följande.

2. Entreprenadformerna är ofta orena. Det är därför inte möjligt att enbart med utgångspunkt från entreprenadform avgöra om entreprenören skall fullgöra åtgärderna. Det är den faktiska ansvarsfördelningen såvitt gäller konstruktion och utförande som avgör vem som i föreskriftens mening skall betraktas som tillverkare.

Entreprenören svarar för åtgärderna vid entreprenader där entreprenören råder över valet av komponenter samt dessas hopkoppling även om beställaren lämnat viss specifikation, t ex en rambeskrivning. Detta torde ofta vara fallet vid entreprenadavtal enligt ABT 94.

Entreprenören svarar inte för åtgärderna om beställaren tillhandahållit detaljerat konstruktionsunderlag samt föreskrivit komponenter och sättet för dessas hopkoppling. Detta torde ofta vara fallet vid entreprenadavtal enligt AB 92.

Det senast sagda torde gälla även om entreprenören avtalsenligt utnyttjat möjligheten att välja likvärdig produkt eller arbetsutförande, såvida denne inte därigenom får

anses ha fått sådan övergripande kontroll över konstruktion och tillverkning att han måste betraktas som tillverkare i föreskriftens mening.

Entreprenadbesiktning

Enligt 7 kap 13 § AB 92 och ABT 94 skall besiktningsmannen undersöka i vad mån entreprenaden uppfyller kontraktsevenliga fordringar. Enligt 1 kap 14 § respektive 13§ i avtalen svarar entreprenören för att författningar iakttas i den utsträckning de berör hans åtagande.

Enligt 6 § i AFS 1994:48 skall en anläggning förutsättas uppfylla säkerhetskraven om den försetts med CE-märkning åtföljd av överensstämmelseförsäkran. Det skall noteras att tillverkaren inte är skyldig att överlämna underlaget för försäkran. En sak för sig är att detta underlag på begäran skall kunna tillhandahållas av tillverkaren i samband med myndighetskontroll.

Överensstämmelseförsäkran skall grunda sig på en riskbedömning baserad på provningsresultat m m avseende den sammansatta maskinen och i denna ingående komponenter. Proceduren syftar till att bestyrka att de grundläggande hälso- och säkerhetskraven uppfyllts.

Om det ingår i entreprenörens åtagande att ombesörja CE-märkning och därmed sammanhängande åtgärder faller det inom ramen för entreprenadbesiktningen att undersöka i vad mån anläggningen försetts med CE-märkning med åtföljande överensstämmelseförsäkran. Om så skett får anläggningen förutsättas uppfylla säkerhetskraven. Entreprenadbesiktningen bör därför inte omfatta underlaget för försäkran.

Om besiktningsmannen, trots att CE-märkning och överensstämmelseförsäkran föreligger, skulle råka upptäcka uppenbar brist beträffande de grundläggande säkerhetskraven, skall detta dock noteras som fel i entreprenaden, förutsatt att bristen är hänförlig till entreprenören. Om CE-märkning eller försäkran saknas, föreligger fel i entreprenaden.

En särskild fråga är huruvida entreprenaden kan underkännas om entreprenören inte fullgjort vad som ålegat honom. Avgörande för denna fråga blir i vad mån denna bristande kontraktsuppfyllelse, eventuellt i kombination med andra förekommande fel, kan anses utgöra i begränsad omfattning förekommande fel av mindre betydelse. Enligt föreskriften får en anläggning formellt inte tas i bruk om den inte uppfyller föreskrivna krav. Här bör noteras att certifieringsproceduren består av flera moment såsom försäkran, riskbedömning, bruksanvisning och CE-märkning för helheten av den sammansatta maskinen. Proceduren syftar till att bestyrka att de grundläggande hälso- och säkerhetskraven uppfyllts. Besiktningsmannen skall göra en helhetsbedömning utifrån samtliga omständigheter. Viktigast är att maskinen uppfyller hälso- och säkerhetskraven. Maskinens relativa betydelse för entreprenaden liksom eventuella möjligheter till temporära skyddsåtgärder kan påverka bedömningen. Den omständigheten att CE-märkning inte utförts är således inte i sig skäl för underkännande.

Det skall här anmärkas att Arbetarskyddsstyrelsen framhållit att Yrkesinspektionens tillsyn inriktas i första hand på det skyddsansvar som enligt arbetsmiljölagen åvilar skilda aktörer. Branschen har också av Arbetarskyddsstyrelsen uppmanats att tillämpa aktuell föreskrift med "sunt förnuft".

Det skall understrykas att besiktningsmannens kontroll inte omfattar kontroll av CE-märkning av i anläggningen ingående maskiner och komponenter utan endast den totala CE-märkningen

Om de aktuella åtgärderna inte vidtagits, är besiktningsmannen oförhindrad att notera detta såsom anmärkning av annat slag i utlåtandet, även då åtgärderna inte ingår i entreprenörens uppdrag.

Entreprenadbesiktningen har rättsverkningar endast mellan entreprenadavtalsparterna. Omfattningen av entreprenadbesiktningen och därmed sammanhängande spörsmål är i första hand en fråga mellan beställare och besiktningsman. Besiktningsmannens utlåtande är inte på något sätt avgörande för den bedömning som görs av Yrkesinspektionen som ett led i tillsynsverksamhet.

() (Version 1999-02-15)